

Sygn. akt I Ca 8/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 stycznia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Łomży I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Joanna Rawa
Sędziowie:	SO Krzysztof Adamiak SO Wiesława Kozikowska
Protokolant:	Iwona Wiśniewska

po rozpoznaniu w dniu 29 stycznia 2015 r. na rozprawie

sprawy z powództwa D. P. i A. P.

przeciwko (...) Spółki Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego w Zambrowie VI Zamiejscowego Wydziału Cywilnego w W. Mazowieckiem

z dnia 21 października 2014 r. sygn. akt VI C 296/13

I. zmienia zaskarżony wyrok w punktach I, II i IV w ten sposób, że wymienioną w punktach I i II kwotę 25.000 (dwadzieścia pięć tysięcy) złotych zastępuje kwotą 12.500 (dwanaście tysięcy pięćset) złotych, a koszty postępowania za I-szą instancję wzajemnie znosi;

II. w pozostałej części apelację oddala;

III. zasądza od D. P. i A. P. solidarnie na rzecz (...) S.A. z siedzibą w W. kwotę 1.250 złotych tytułem połowy opłaty od apelacji, a koszty zastępstwa procesowego za II-gą instancję między stronami wzajemnie znosi.

Sygn. akt I Ca 8/15

UZASADNIENIE

Powodowie D. P. i A. P. wnieśli o zasądzenie od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na ich rzecz kwot po 30.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi, tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego wskutek śmierci najbliższego członka rodziny – syna.

Pozwany (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Zambrowie VI Zamiejscowego Wydziału Cywilnego w W. Mazowieckiem z 21 października 2014 r., wydanym w sprawie sygn. akt VI C 296/13 zasądzone od pozwanego na rzecz powodów D. P. i A. P. kwoty po 25.000 zł z ustawowymi odsetkami od 14 października 2013 r. do dnia zapłaty, oddalając powództwo w pozostałym zakresie. Orzeczono też o kosztach postępowania.

Sąd ten ustalił, że 14 czerwca 2007 r. na drodze relacji W.-C. kierujący jadącym z nadmierną prędkością samochodem osobowym marki O. (...) nr rejestracyjny (...) nie zachował należytej ostrożności na łuku drogi w miejscowości D., zjechał do przydrożnego rowu, gdzie uderzył w drzewo. Wskutek wypadku śmierć ponieśli: J. P., R. P., A. N., D. K. oraz K. P.. Sąd ustalił, że przyczyną zgonu czterech mężczyzn - poza K. P. - były urazy wielonarządowe i wielomiejscowe charakterystyczne dla ofiar wypadków drogowych, zaś śmierć K. P. nastąpiła w wyniku urazu czaszki połączonego z rozkawałkowaniem kości sklepienia i podstawy czaszki, stłuczeniem mózgu i pnia mózgu, przy czym biegły z zakresu medycyny sądowej dokonujący sekcji zwłok nie stwierdził tylko u K. P. obrażeń charakterystycznych dla kierowcy pojazdu. Wszystkie ofiary tego wypadku znajdowały się w stanie nietrzeźwości, a zawartość alkoholu we krwi wynosiła od 1,2 promila u D. K. do 4,4 promila u A. N.. Z ustaleń Sądu Rejonowego wynika nadto, że samochód O. (...) stanowił własność J. P., a osoby która kierowała w chwili wypadku nie udało się ustalić.

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, w szczególności przy wzięciu pod uwagę wniosków sporządzonej na zlecenie Sądu opinii biegłej z zakresu psychologii Sąd Rejonowy uznał, że zadośćuczynieniem adekwatnym do stopnia doznanej przez powodów krzywdy będą kwoty po 25.000 zł.

Sąd wskazał, że w toku postępowania nie przeprowadzono dowodu na okoliczność, który z pięciu mężczyzn zmarłych w wyniku wypadku kierował pojazdem w chwili zdarzenia. W tym zakresie Sąd Rejonowy posiłkował się materiałem dowodowym zgromadzonym w toku śledztwa o sygnaturze akt Ds. 608/07, gdzie także nie udało się ustalić wskazanej okoliczności. Sąd uznał jednak, że wystarczającym jest ustalenie negatywne, że kierującym nie był K. P.. Sąd podzielił pogląd wynikający z opinii biegłego sądowego z zakresu medycyny sądowej powołanego w toku śledztwa, zgodnie z którym osoba posiadająca wyłącznie obrażenia w obrębie głowy nie mogła być kierowcą przedmiotowego pojazdu. O ile nawet w przebiegu tego wypadku nie doszło do uderzenia kierowcy klatką piersiową o kierownicę, to obrażenia w obrębie kończyn dolnych kierowcy nie były możliwe do uniknięcia w tym stanie faktycznym. Dalej wskazał Sąd I instancji, że skoro samochód stanowił własność J. P., który posiadał zawartą umowę ubezpieczenia OC z pozwanym Zakładem, to odpowiedzialność za spowodowanie kolizji ponosiła osoba, która korzystała z ochrony ubezpieczeniowej w zakresie obowiązkowego ubezpieczenia posiadaczy pojazdów mechanicznych w pozwanym Zakładzie (...). Tylko ustalenie, że kierował K. P. - czego jednak pozwany dowieść nie zdołał - prowadziłoby do wyłączenia odpowiedzialności pozwanego.

Dodał Sąd, że relacja pomiędzy synem a ojcem i matką należy do najbliższych relacji wewnątrz rodziny i z tego względu uzasadnia przyznanie powodom zadośćuczynienia pieniężnego z tytułu naruszenia ich dóbr osobistych wskutek zerwania więzi rodzinnej. Kwotą adekwatną do stopnia krzywdy powodów są w ocenie Sądu Rejonowego kwoty po 25.000 zł.

Sąd Rejonowy nie znalazł podstaw do zmniejszenia zadośćuczynienia z uwagi na przyczynienie się poszkodowanego do zaistnienia bądź rozmiarów szkody, bowiem zgodnie z art. 362 k.c. o przyczynieniu się do wypadku można mówić jedynie wówczas, gdy nie kto inny tylko sam poszkodowany przyczynił się do powstania szkody. Zasada ta znajduje wyjątek jedynie w przypadku roszczeń osób pośrednio poszkodowanych z art. 446 § 2 i 3 k.c. Jednakże o ile szkody przewidziane w art. 446 § 2 i 3 k.c. są pośrednim następstwem działania sprawcy, to w przypadku naruszenia dóbr osobistych powodowie są osobami bezpośrednio poszkodowanymi w takim znaczeniu, że skutki wypadku godzą bezpośrednio w ich dobra osobiste. Jeżeli tak, to przyczynienie się do zaistnienia wypadku innej osoby niż powodowie nie może mieć znaczenia dla ograniczenia wysokości ich roszczeń.

Podstawą rozstrzygnięcia o kosztach był art. 98 § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku w części, t.j. co do pkt. I, II, IV i V wniósł pozwany (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie:

- art. 448 kc w zw. z art. 23 kc i art. 24 kc poprzez bezpodstawne przyznanie na rzecz powódki D. P. zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w wysokości 25.000 zł i na rzecz powoda A. P. zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w wysokości 25.000 zł, podczas gdy w chwili śmierci K. P. syna powodów t. j. 14 czerwca 2007 r. obowiązywał jeszcze przepis art. 446 § 4 kc, natomiast dobra osobiste jakimi są więzi rodzinne i emocjonalne między członkami rodziny nie mogą być podstawą do przyznania zadośćuczynienia osobom najbliższym zmarłego, zaś roszczenie o zadośćuczynienie przysługuje tylko tej osobie, przeciwko której skierowane było działanie sprawcy deliktu. W chwili zaistnienia szkody nie istniała żadna podstawa prawna do przyznania zadośćuczynienia na rzecz najbliższych osób zmarłej;

- art. 6 kc i art. 436 § 2 kc w zw. z art. 436 § 1 kc i art. 415 kc poprzez bezpodstawne przypisanie odpowiedzialności pozwanemu za powstałe zdarzenie, podczas gdy nie można kluczyć z całą pewnością, że sprawcą wypadku był zmarły syn powodów K. P., który mógł kierować pojazdem, zaś obowiązek udowodnienia faktów spoczywa na stronie powodowej, która z danego faktu wywodzi skutki prawne, zaś powodowie nie udowodnili, że pojazdem kierowała inna osoba, a nie ich syn K.;

- art. 362 kc poprzez bezpodstawne uznanie przez Sąd, że poszkodowany K. P. nie przyczynił się do zaistniałej szkody, podczas gdy przyczynił się on do szkody przynajmniej w 80 %, gdyż podróżując samochodem O. (...) nr rej (...) znajdował się w stanie nietrzeźwości, miał 2,9 promila alkoholu, nie miał zapiętych pasów bezpieczeństwa, zaś wszyscy uczestnicy jazdy byli w stanie nietrzeźwości, wszyscy wypadli z samochodu.

Wskazując na powyższe pozwany wniósł o:

- a) zmianę zaskarżonego wyroku w pkt. I i II oraz oddalenie powództwa w całości;
- b) zmianę wyroku w pkt. IV i V i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego i odstąpienie od obciążania pozwanego kosztami postępowania na rzecz Skarbu Państwa tytułem zwrotu poniesionych wydatków;
- c) zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów w postępowaniu apelacyjnym, w tym kosztów zastępstwa prawnego, ewentualnie
- d) uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania z uwzględnieniem kosztów postępowania apelacyjnego.

W odpowiedzi na apelację powodowie D. P. i A. P. wnieśli o oddalenie jej w całości oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Sąd podzielił częściowo zarzut apelacji naruszenia art. 362 kc, co doprowadziło zmiany zaskarżonego wyroku.

Na rozprawie apelacyjnej pozwany odstąpił od popierania skonstruowanego w apelacji pisemnej zarzutu naruszenia art. 448 kc w zw. z art. 23 kc oraz art. 24 kc, wobec czego brak jest podstaw do odnoszenia się do jego treści na łamach niniejszego uzasadnienia. Nadmienić jedynie należy, że nie ulega wątpliwości, iż spowodowanie śmierci osoby bliskiej przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731) mogło stanowić naruszenie dóbr osobistych najbliższych członków rodziny zmarłego i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. (uchwała Sądu Najwyższego z 28 grudnia 2012 r. III CZP 93/12, wyrok Sądu Najwyższego z 14 stycznia 2010 r. sygn. akt IV CSK 307/09, OSNC-ZD 2010/3/91, LEX nr 599865).

Prawidłowe są ustalenia faktyczne Sądu I instancji oraz dokonana przez ten Sąd ocena prawna zebranego w sprawie materiału dowodowego w zakresie zasady odpowiedzialności apelującego oraz oceny okoliczności warunkujących zaistnienie krzywdy kompensowanej zadośćuczynieniem. Sąd przy jej określeniu uwzględnił wszystkie istotne okoliczności, mające wpływ na rozmiar doznaney przez powodów krzywdy. Ponowne szczegółowe przytaczanie tych ustaleń, oceny dowodów oraz rozważań prawnych jest zbędne, zwłaszcza, że ocena okoliczności mających wpływ na wysokość zadośćuczynienia nie była przez apelującego kwestionowana.

Podobnie zasada odpowiedzialności pozwanego nie była negowana, jednak w ocenie apelującego realia wypadku drogowego, zaistnienie którego stanowiło podstawę wystąpienia z żądaniem pozwu, wykluczały odpowiedzialność pozwanego Zakładu (...). Wbrew jednak wywiodom apelacji przyjąć należy za Sądem meriti, że brak było podstaw do przyjęcia, iż sprawcą wypadku był syn powodów. Podstawowe znaczenie w tym zakresie miał materiał dowodowy zgromadzony w toku śledztwa o sygnaturze akt Ds. 608/07, który stał się podstawą czynionych także przez Sąd Rejonowy ustaleń faktycznych i ich oceny prawnej. W opinii Nr (...) sporządzonej 23 lipca 2007 r. w sprawie ustalenia przebiegu, przyczyn i okoliczności wypadku drogowego zaistniałego 14 czerwca 2007 r. biegły sądowy z zakresu techniki samochodowej i ruchu drogowego inż. E. R. podał, że nie jest w stanie wskazać, która z osób będących w samochodzie kierowała pojazdem w czasie wypadku (k. 159-169 akt śledztwa). Także wynik badań śladów biologicznych ujawnionych we wnętrzu samochodu w miejscach wskazujących na to, że mogły pochodzić od kierującego samochodem, nie pozwoliły na przypisanie sprawstwa jednemu z mężczyzn znajdujących się w pojeździe w chwili wypadku. Szereg czynności przeprowadzonych w śledztwie nie pozwolił ostatecznie na ustalenie kto kierował samochodem w chwili wypadku. Jednocześnie jednak z opinii biegłego lekarza patomorfologa K. D. wynika, że u syna powodów K. P. nie stwierdzono obrażeń charakterystycznych dla kierowcy pojazdu (k. 103 akt śledztwa).

Mając na uwadze wnioski powyższych fachowych i szczegółowych opinii biegłych brak było podstaw do przyjęcia, że to zachowanie K. P. stanowiło przyczynę sprawczą wypadku, a tym samym do wykluczenia odpowiedzialności pozwanego Zakładu (...) za skutki zdarzenia, co słusznie miał na uwadze Sąd I instancji. Dlatego nie mógł się ostać zarzut obrazy art. 436 kc w zw. z art. 415 kc. Jego uwzględnienie stałoby w wyraźnej sprzeczności ze szczegółowymi ustaleniami dokonanymi na gruncie śledztwa, w sytuacji, gdy w toku niniejszego procesu nie przeprowadzono dowodu przeciwnego.

Jeżeli natomiast chodzi o wysokość zadośćuczynienia, w ocenie Sądu Okręgowego rację miał apelujący, że Sąd meriti dopuścił się naruszenia art. 362 kc, poprzez zaniechanie jego zastosowania w niniejszej sprawie. Wbrew stanowisku Sądu Rejonowego nie ma wątpliwości, że art. 362 kc ma zastosowanie do roszczeń osób najbliższych związanych ze śmiercią bezpośrednio poszkodowanego. Jak bowiem wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 12 lipca 2012 r. (I CSK 660/11, LEX nr 1228769), który to pogląd Sąd Okręgowy w niniejszym składzie w całości podziela, oczywiście jest, że skoro przyczynienie się poszkodowanego do powstania szkody może stanowić - stosownie do art. 362 kc - podstawę do obniżenia odszkodowania należnego bezpośrednio poszkodowanemu, to tym bardziej jest to uzasadnione wobec osób jedynie pośrednio poszkodowanych, którym ustawa przyznaje prawo dochodzenia określonych roszczeń odszkodowawczych. Sąd I instancji miał więc wszelkie podstawy do oceny w jakim stopniu syn powodów przyczynił się do powstania szkody. W rozpoznawanej sprawie bezsporna była nie tylko okoliczność, że K. P. w chwili wypadku znajdował się w stanie nietrzeźwości (2,9 promila alkoholu we krwi), ale także pozostałe podróżujące pojazdem osoby. Nie ulega więc wątpliwości, że także kierowca samochodu, bez względu na fakt, który z podróżujących (za wyłączeniem syna powodów) nim był, znajdował się w stanie nietrzeźwości. Zaznaczyć natomiast należy, że zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie poglądem osoba, która decyduje się na jazdę samochodem z kierowcą będącym w stanie po spożyciu alkoholu, przyczynia się do odniesionej szkody powstałej w wyniku wypadku komunikacyjnego, gdy stan nietrzeźwości kierowcy pozostaje w związku z tym wypadkiem (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 20 lutego 2014 r., I ACA 1076/13, LEX nr 1439191, wyroki Sądu Najwyższego z 7 grudnia 1985 r., IV CR 398/85, LEX nr 8740 oraz z 2 grudnia 1985 r., IV CR 412/85, LEX nr 5221). Przesłanką leżącą u podstaw obniżenia odszkodowania, w rozumieniu cytowanego przepisu jest obiektywna nieprawidłowość zachowania po stronie poszkodowanego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 9 kwietnia 2014 r., I ACA 939/13, LEX nr 1466960), a syn powodów niewątpliwie w sposób zawiniony przyczynił się do zaistnienia szkody, ponieważ zdecydował się na jazdę z nietrzeźwym kierowcą.

Zachowanie takie winno więc być rozpatrywane w kategoriach przyczynienia się do powstania szkody, na co słusznie zwrócił uwagę apelujący.

Przepis art. 362 kc zawiera normę adresowaną do Sądu, nakazującą mu zmniejszenie odszkodowania ustalonego zgodnie z art. 361 kc w razie, gdy poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody, zaś stopień redukcji ma ustalić sąd stosownie do stopnia winy obu stron. Podstawowe znaczenie dla przyjęcia przyczynienia się do szkody ma ustalenie dokonane na podstawie badania stanu faktycznego, że bez udziału poszkodowanego szkoda hipotetycznie nie powstałaby lub nie przybrałaby rozmiarów, które ostatecznie w rzeczywistości osiągnęła.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy ocenił, że należne powodom świadczenie ubezpieczeniowe powinno zostać obniżone o 50 %. Mimo, że spożycie napoju alkoholowego przed jazdą z nietrzeźwym kierowcą uważać należy za znaczne przyczynienie się do powstania szkody, to okoliczności rozpoznawanej sprawy nie uzasadniają obniżenia wysokości odszkodowania, a tym samym świadczenia ubezpieczeniowego w szerszym zakresie, w szczególności na postulowanym przez apelującego poziomie 80 %. W szczególności zwrócić należy uwagę, że różny jest stopień winy kierującego pojazdem i pasażera. Jak już natomiast wskazano, na gruncie niniejszej sprawy brak było podstaw do ustalenia, że zmarły syn powodów był kierowcą samochodu, który uległ wypadkowi. W ocenie Sądu Odwoławczego podjęcie przez pasażera decyzji o podróży z kierowcą znajdującym się pod wpływem alkoholu winno być ocenione na poziomie 50 % przyczynienia się do powstania szkody. Spowodowało to ostatecznie decyzję o obniżeniu o połowę ustalonego przez Sąd Rejonowy zadośćuczynienia.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok na mocy art. 386 § 1 kpc w zakresie kwot głównych zasądzonych od pozwanego na rzecz powodów, oddalając apelację w pozostałym zakresie.

O kosztach postępowania w I i II instancji orzeczono na podstawie art. 100 kpc. Koszty postępowania I - instancyjnego zniesiono wzajemnie. Apelacja została uwzględniona częściowo, dlatego zasądzono od powodów na rzecz pozwanego połowę opłaty od apelacji, znosząc wzajemnie koszty zastępstwa procesowego za II instancję.